פד: אלו הן הנחנקין פרק עשירי סנהדרין

אלו הן הנחנקין: **ה"ג** ואצטריך למכתב מכה איש ומת ואצטריך למכתב **ואיש** כי יכה כל **נפש**. ולא כמו שכתוב בספרים כל מכה נפש דנפרק יולא דופן (נדה מד: ופס) גמרינן בן יום אחד דהתורנו חייב ומפיק ליה מדכתיב ואיש כי יכה כל נפש נפש כל דהו[1]: **איש** דבר מצוה אין. יש ספרים שכתוב בהן אשה לא ואע"ג דהשור הכתוב אשה לאיש וכו' [2]הני מילי בפרשה שנאמרה בלשון זכר אבל היכא דכתיב איש בהדיא ממעטין אשה כדפירש שלהי פרק ד' מיתות (לעיל סו.) גבי מקלל אביו ואמו: **הוה אמינא אפילו נפלים**. תימה א"כ היכי מיתייב דמי וולדות הא מיתייב מיתה וי"ל דה"א דהכא גזירת הכתוב היא היכא דלא נתברין לוולדות כדאשכחן לרבי [3]ומתמה נפש תחת נפש ממון אי נמי נהי דהוה מיתייב אנפל לאחר שנולד קודם שנולד לא מיתייב: **הכחישה באבנים** כו'. בהכחשה דלא הדרא אייבי דאם לא כן לא שייך מזק דמקרי שבת מידי דהוה אהכהו על ידו ולמתה וסופה לחזור ונכהמה [4] לא שייכי ד' דברים: **אלא** למאן דליה ליה דתנא דבי חזקיה. פירשתי לעיל בפ' הנשרפין (דף עט: ד"ה בין):

מאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב ר"ש. פלוגתא דר' יהודה ור"ש דמקלקל בחבורה ומקלקל בהנעלה לא מצינו בפירוש לא במשנה ולא בברייתא ובפרק האורג (שבת דף קו. ופס) לחק רש"י לפרש דנפקא מפלוגתא דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה הלכך אין לך חובל ומבעיר שאינו מקלקל ואפילו מבעיר עצים לתבשילו מקלקל הוא אבל העצים ומה שהוא מתקן אבל אחרים לרבי שמעון לא חייב ליה דהא מלאכה שאינה צריכה לגופה היא אם כן כי חייב הכתוב חובל ומבעיר מדלאצטריך למשרי מילה ומדלאסר הבערה דבת כהן על כרחין במקלקל נמי חייב אבל רבי יהודה סבירא ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה הלכך חיוב דחובל בצריך לבלבו ומבעיר בצריך לאפרו משכחת לה ואע"פ שמקלקל הוא אבל מלאכה עצמה מתקן הוא אבל אחרים ולרבי יהודה בכי האי גוונא מלאכה היא משום תיקון דאחרים אבל מקלקל ואינו מתקן פטור לשון הקונטר' כתבתי השתא הא דאמרי' התם בפרק האורג (שם) תני רבי אבהו קמיה דר' יוחנן כל המקלקלין פטורים חוץ מחובל ומבעיר אמר ליה פוק תני לברא חובל ומבעיר אינה משנה כו' משמע מתוך פי' הקונטרס דר' אבהו בר"ש ורבי יוחנן דבעי צריך לבלבו ולאפרו בר' יהודה וזהו תימה א"כ אמאי א"ל פוק תני לברא אלו משום דס"ל כרבי יהודה מאן דתני בר"ש משתיק ליה דבי האי גוונא פריך פרק קמא דחולין (דף טו.) ועוד אי משיב תיקון גמור צריך לבלבו ולאפרו אמאי נקט חובל ומבעיר ועוד דר"ש אפי' בחובל ומבעיר בעי שתהא צריכה לגופה כדמסיק בשמעתין גבי חובל ובשלהי פרק אבל (כריתות דף כ:) גבי הבערה על כן נראה דר' אבהו ור' יוחנן אליבא דר"ש פליגי דר' אבהו בר"ש כדלאתא בפרק האורג (שבת דף קו.) ורבי יוחנן סבר דאפילו ר' שמעון בעי תיקון קצת ומיהו לא משיב תיקון שיתחייב בכך לר' יהודה דאין דרך לחבול בחבירו ליתן לבלבו ולצרוף גדיש בשביל אפר ופלוגתא דמקלקל בחבורה דרבי יהודה ורבי שמעון קיים ליה להש"ס אי אמת בריתא שנויה בשום מקום וכי תימא דרבי אבהו בין דליבא תיקון א"כ צריכה לגופה היכי משכחת לה הא משכחת לה באיסורי הנאה שבבר שיכול ליהנות וליתן לבלבו וכן מבעיר באיסורי הנאה שבבל קדירה ועוד יש לדקדק פלוגתא דמקלקל בחבורה מדתנן בספרים פר' אלו דברים (דף עב: ופס עג. ופס) ושאר כל הזכרים שבתורה לשם פסח אם אינן ראויין חייב ואמרי' בגמ' מאן תנא דשני ליה בין ראוין לשאינן ראוין ר"ש הוא ואמרינן התם לעיל מינה דאייבי בטועה אלמא מחייבינן מתעסק ואמרינן בפ' בפק אבל (כריתות ד' יט:) הנא לתיובתא הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב ומדמחייב רבי שמעון מתעסק בחבורה שמע מינה מקלקל

אלו הן הנחנקין: **המכה** אביו ואמו [5]וגונב נפש מישראל [6]וזקן ממרא ע"פ ב"ד [7]ונביא השקר [8]והמתנבא בשם עבודת כוכבים [9]והבא על אשת איש [10]וזוממי בת כהן [11]ובועלה: **גמ'** מכה אביו ואמו מגלן דכתיב [12]מכה אביו ואמו מות יומת [13]וכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק אימא עד דקטיל ליה מיקטל ס"ד קטל חד בסייף ואביו בחנק [14]הניחא למ"ד חנק קל אלא למאן דאמר חנק חמור מאי איכא למימר אלא מדכתיב [2]מכה איש ומת מות יומת וכתיב [3]או באיבה הכהו בידו וימות שמע מינה כל היכא דאיכא הכאה סתם לאו מיתה הוא ואצטריך למיכתב מכה איש ואצטריך למכתב [4]כל מכה נפש דאי כתב רחמנא מכה איש ומת הוה אמינא איש דבר מצוה אין קטן לא [15]כתב רחמנא כל מכה נפש ואי כתב רחמנא כל מכה נפש הוה אמינא אפילו נפלים אפילו בן שמונה צריכי ואימא אע"ג דלא עביד ביה חבורה אלמה תנן [16]המכה אביו ואמו אינו חייב עד שיעשה בהן חבורה אמר קרא [5]מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה עד דעביד בה חבורה דכתיב בה [6]נפש אף מכה אדם עד דעביד חבורה מתקיף לה רב ירמיה אלא מעתה הכחישה באבנים הכי נמי דלא מיחייב אלא אם אינו ענין לנפש בהמה דהא אי נמי הכחישה באבנים חייב תניהו ענין לנפש אדם אלא הקישא למה לי לכדתניא [17]דבי חזקיה הניחא למאן דאית ליה תנא דבי חזקיה אלא למאן דלית ליה תנא דבי חזקיה היקישא למה לי מה מכה בהמה לרפואה פטור אף מכה אדם לרפואה פטור דאיבעיא להו בן מהו שיקיז דם לאביו רב מתנא אמר [7]ואהבת לרעך כמוך רב דימי בר חיננא אמר מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה לרפואה פטור אף מכה אדם לרפואה פטור (א) רב לא שביק לבריה למישקל ליה סילוא מר בריה דרבינא לא שביק לבריה למיפתח ליה [18]כוותא דילמא חביל והוה ליה שגגת איסור אי הכי אחר נמי אחר שיגגת לאו בנו שגגת חנק [19]והדתנן [2]מחט של יד ליטול בה את הקוץ ליחוש דילמא חביל והויא לה שגגת סקילה התם מקלקל הוא הניחא למאן דאמר [8]מקלקל פטור אלא למ"ד חייב מאי איכא למימר מאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב ר' שמעון היא ורבי

אלו הן הנחנקין. **ממרא על פי בית דין**. כמו ממרים הייתם עם ה' (דברים ט). שמקבל על פי ב"ד הגדול שבלשכת הגזית: **וזוממי בת כהן**. אע"פ שהם היו מחייבין אותה שריפה אין נדונין אלא במיתה שהיו מחייבין לבועל והיינו מנק כשאר בת על אשת איש כדמפרש קרא היא תשרף(ב) ולא בועלה חזוממיה ילפינן מבאשר זמם לעשות לאחיו(ג) לאחיו ולא לאחותו: **ובועלה**. בנשואה בת כהן קמיירי אבל ארוסה בועלה בסקילה: **גמ' ס"ד**. בתמיה: **קטל חד בסייף**. כדתנן בפרקין לעיל (דף עו:) אלו הן הנהרגים הרוגא ועיר הנדחת: **מאי איכא למימר**. הכא דאיכא למדרש דאביו בחנק: **אלא מדכתיב מכה איש ומת**. היכא דבעי מיתה מפרש מיתה בהדיא: **אפילו נפלים**. כגון בן תשעה ולאשו אטום או שיש לו שני גנין דלא חיי: **דכתיב בה נפש**. ונפש משמע דם דהוה חבורה: **הכחישה**. לבהמה: **באבנים**. דלא עשה בה חבורה: **לנפש אדם**. דהיינו אביו דאע"ג דלא בעינן מיתה חבורה מיהא בעינן: **אלא הקישא למה לי**. דאתקש מכה אדם למכה בהמה בחד קרא הואיל וילפת ליה מאם אינו ענין: **לכדתניא דבי חזקיה**. בב"ק [בהמנית] (דף לה.) לפטור חייבי מיתות שוגגין מן התשלומין מה מכה בהמה לא חלקת בו וכו': **הניחא וכו'**. פלוגתא דרבי יוחנן ורשב"ל בכתובות באלו נערות (דף לד:): **מה מכה בהמה לרפואה**. כגון מקיז דם פטור מן התשלומין שהרי לא הזיקה: **אף מכה אדם**. דהיינו אביו: **לרפואה פטור**. ממיתה ואע"ג דחבורה היא: **ואהבת לרעך כמוך**. לא החכרו ישראל מלעשות לחבריהם אלא דבר שאינו חפץ לעשות לעצמו: **סילוא**. קוץ יבש לו בבשרו: **למפתח ליה כוותא**. כיוה להוציא ליתה ממנה: **אי הכי אחר נמי**. לא ליפתח שהרי כל ישראל החכרו על חבלת חבירו דכתיב (דברים כה) לא יוסיף פן יוסיף: **שגגת לאו**. כשאין מתכוין הוי שגגה באיסור שזדונו לאו בעצמא דקיל: **מחט של יד**. היא מחט קטנה שחופרין בה בגדים ניטלת בשבת ליטול בה את הקוץ. ומשום דקחני לה להלן במסכת שבת בפרק כל הכלים (דף קכב:) גבי ושל שקלין לפתוח בו את הדלת קרי ליה להא קטנה מחט של יד: **דילמא חביל**. ועביד חבורה בשבת: **מקלקל הוא**. וכל המקלקלין פטורין בחלול שבת דמלאכת מחשבת כתיב(ד) ואין מחייב אמקלקל אלא רבי שמעון ומקלקל בחבורה רבי שמעון נמי לא מחייב אלא בתחבולין לכך דהוי צריך לחבלה אבל הנוטל קוץ אין צריך לחבלה ובדלוטו לא יחבל: ורבי

מסורת הש"ס

1. ומכה אביו ואמו מות יומת: שמות כא טו
2. מכה איש ומת מות יומת: שמות כא יב
3. או באיבה הכהו בידו וימת מות יומת המכה רוצח הוא גאל הדם ימית את הרוצח בפגעו בו:
במדבר לה כא
4. כל מכה נפש לפי ערכו ירצח את הרוצח ועד אחד לא יענה בנפש למות: במדבר לה ל
[לפי תוס'] ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת: ויקרא כד יז
5. ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת:
ויקרא כד כא
6. ומכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש: ויקרא כד יח
7. לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה':
ויקרא יט יח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הכחישה וכו'. לא שייכי ד' דברים. עי' נעיין דף מב ע"ב תוס' ד"ה ושור:

הגהות הב"ח

(א) גמ' רב פפא לא שביק לבריה:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ה מהלכות ממרים הל"ו ופט"ו מהלכות סנהדרין הל"ג סמג לאוין רטו ועשין קו טור"ע יו"ד סי' רמז סעיף ח כהג"ה וטוש"ע ח"מ סי' תכד סעי' ח):
ב ב מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין סה ופרק ט מהלכות גניבה הל"ח סמג לאוין קלד:
ג ג מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין סה וט"ג מהלכות ממרים הלכה ח סמג לאוין קיב:
ד ד מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין סה וט"ט מהלכות יסודי התורה הל"ח וט"ה מהלכות ע"ז הל"ח סמג לאוין לה:
ה ה מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין סה ופרק ה' מהלכות ע"ז הלכה ו סמג לאוין לג:
ו ו מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין סה וט"ח מהלכות איסורי ביאה הל"ו סמג לאוין קג:
ז ז מיי' פ"ב מהלכות עדות הל"י:
ח ח מיי' פ"ג מהלכות איסורי ביאה הל"ג:
ט ט מיי' סה פ"ח הלכה י:
י י מיי' פ"ה מהלכות ממרים הלכה ז סמג לאוין רי"ט טור שו"ע יו"ד סימן רמז סעיף ג [טוש"ע ח"מ סי' תכד סעי' ח]:
יא כ מיי' פכ"ה מהלכו' שבת הל"ח סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שח סעיף יח:
יב ל מיי' פ"ח מהלכות סנהדרין הל"י ופי"ב הל"ז ופי"ד הל"ז ופי"ד מהלכות חובל הל"ח סמג לאוין סה ועשין ע:

מסורת הש"ס

1) [לעיל נב: לקמן סט.].
2) [לעיל טו: עב:]. 3) נדה מד: [ע"ש תוס']. 4) [לקמן סה:]. 5) [לעיל עט:] ופס נממן]. 6) [כפרוך ערך כפ ד' ליתא כיעתא]. 7) שבת קז. קכב.. 8) [ויקרא כח]. 9) [דברים יט]. 10) [שמות כו]. 11) [עי' תוס' נדה מד: ד"ה אלא כי יכה]. 12) [מלאיתא פסחים מג.]. 13) [לעיל עט.].

תורה אור השלם

1. ומכה אביו ואמו מות יומת: שמות כא טו
2. מכה איש ומת מות יומת: שמות כא יב
3. או באיבה הכהו בידו וימת מות יומת המכה רוצח הוא גאל הדם ימית את הרוצח בפגעו בו:
במדבר לה כא
4. כל מכה נפש לפי ערכים ירצח את הרוצח ועד אחד לא יענה בנפש למות: במדבר לה ל
[לפי תוס'] ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת: ויקרא כד יז
5. ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת:
ויקרא כד כא
6. ומכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש: ויקרא כד יח
7. לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה':
ויקרא יט יח

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com